

SAKSBEHANDLER
Marit Vestvik / Kaare Stang

VÅR DATO
24.06.2021

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

DERES REF.

DERES DATO

VÅR REF.
21/02059-2

Anno museum avd. Glomdalsmuseet
Postboks 117
2401 ELVERUM

Ria fra Revholtet, Glomdalsmuseet, gnr/bnr 202/1, Elverum kommune - Vedtak om fredning

Vi viser til utsendt fredningsforslag for ria fra Revholtet på Glomdalsmuseet gnr./bnr. 202/1, Elverum kommune, datert 4.11.2019. Fredningsforslaget har vært på høring hos berørte parter og instanser.

Ria fra Revholtet, Glomdalsmuseet. Foto: Agnethe Jovall, Innlandet Fylkeskommune

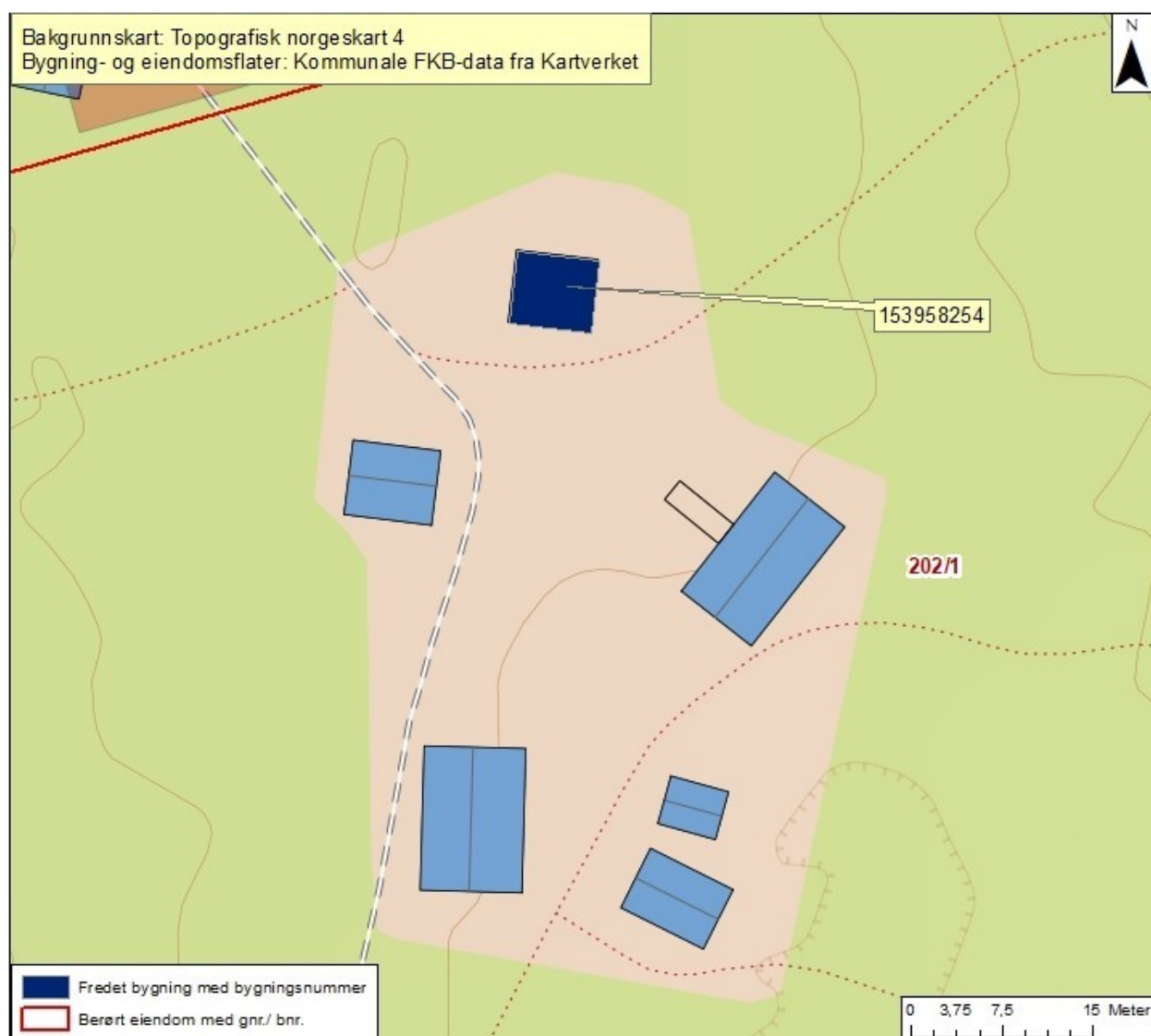
På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

VEDTAK:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 jf. § 22, freder Riksantikvaren ria fra Revholtet på Glomdalsmuseet, gnr./bnr. 202/1 i Elverum kommune.

Omfanget av fredningen

Fredningen etter kulturminneloven § 15 omfatter bygningen som vist på kart nedenfor (AskeladdenID 243846-0, bygningsnummer 153958254):

Fredningen omfatter bygningens eksteriør, interiør og fast inventar. Dette inkluderer hovedelementer som planløsning, materialbruk, overflatebehandling og detaljer som vinduer, dører, skodder for gluggene, ildsted og innrissede tegn og årstall.

Av løst inventar fredes skodder for lukking av vindusglugger og stige.

Forslag om fredning etter § 15 omfatter løse bygningsdeler her spesifisert:

- Skoddene for gluggene
- Stige
- Bygningselementer til ovn

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen er å bevare ria fra Revholtet som et arkitektonisk og kulturhistorisk viktig eksempel på ei rie/korntørke knyttet til den skogfinske befolkningen i Norge. Ved å frede denne ria vil kunnskap om dens funksjon for tørking av rug i tilknytning til den skogfinske hovednæringen svedjebruk bevares og formidles for ettertiden.

Fredningen av bygningens eksteriør og interiør skal sikre bygningens arkitektur og kulturhistoriske verdi. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen, så som gulv, ovn, og lemmer og åpninger fredes.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utformet i samsvar med fredningens formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

1. Det er ikke tillatt å rive, skade eller flytte bygningen eller deler av denne.
2. Det er ikke tillatt å bygge om bygningens eksteriør eller interiør.
3. Det er ikke tillatt å skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller utføre annet arbeid ut over vanlig vedlikehold på bygningens konstruksjon eller interiører som er fredet. Unntak fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 5.

4. Alt vedlikehold og all istandsetting skal skje med materialer og metoder som er i tråd med bygningens egenart og på en måte som ikke reduserer de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene.
5. Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende og/eller konstruksjoner kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.

Følger av fredningen

Lovhenvising

Når det gjelder behandlingen av fredete kulturminner, vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17 og 18 samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven, må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg. Det grunnleggende prinsippet for vedlikehold av fredete bygninger, er å bevare mest mulig av de opprinnelige eller eldre bygningselementene og detaljer som listverk, gerikter og overflatebehandling. Vedlikehold av fredete bygninger og anlegg skal så langt som mulig skje i samsvar med opprinnelig utførelse, teknikk og materialbruk og for øvrig i samsvar med fredningsbestemmelsene.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av fredete bygninger og anlegg, vises til Riksantikvarens informasjonsark.

<https://www.riksantikvaren.no/veileder/bygningar-og-anlegg-samling-av-informasjonsark/>

Dispensasjon

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 15a. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes, evt. på visse vilkår. Oppstår det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen likeledes kontaktes.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Ria er i dag plassert på Glomdalsmuseet og inngår her i Finnetunet, som er en del av museumsparken på Glomdalsmuseet med 92 bygninger fra perioden 1612-1940. Finnetunet framstiller et tun med flere typiske skogfinske bygninger som en røykstue, en treskelåve, en badstue, to buer og en jordkjeller.

Ria sto opprinnelig på Revholtet gård ved Svullrya i Grue kommune, og ble flyttet til Glomdalsmuseet i 1973. I forbindelse med gjenoppføringen, ble ria istandsatt og restaurert.

Ria er et ettroms hus, laftet i tømmer. Bygningen har relativt stor takhøyde for å få plass til rugbandene som var plassert på rajene; inne i ria er det to åser/master ca. to meter over gulvet, og over åsene ble det lagt lange stokker (såkalte rajer) som kornbåndene ble plassert på. Tørkingsprosessen foregikk ved hjelp av at det ble fyrt i røykovnen, den originale ovnsbanken finnes fremdeles igjen, men rias ovn er ikke lenger i sin helhet intakt. Ria har glugger på veggene som hadde som funksjon å slippe ut fuktigheten som oppstod under tørkingsprosessen. På innsiden er de originale tømmerstokkene sorte av sot etter røyken fra røykovnen. Ria er trolig oppført i 1778.

Ria har to døråpninger. Den øverste døråpningen ble satt inn etter 1936, trolig i forbindelse med at den ble brukt som løe for oppbevaring av høy.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket.

Ria er et kulturminne som forteller en viktig historie om den tradisjonelle skogfinske levemåte og byggeskikken i Norge. Slik er ria en kilde til kunnskap om historien til skogfinnene og deres jordbrukstradisjoner med svedjebruk.

Ria var et tørke- og treskehus for produksjon av svedjerugen. Ria var sentral i en kompleks flerårig produksjonsprosess knyttet til svedjebruket. Det første året ble trærne felt og det andre året ble trærne brent og høstrugen ble sådd i askelaget. Det tredje året lot rugen vokse og til slutt bli høstet. Etter at rugen var høstet, ble den tørket i ria. Sammen med røykstua og badstua utgjorde den en av de mest karakteristiske og tradisjonelle bygningstypene på en skogfinsk gård. Alle tre var utstyrt med røykovner.

Ria som bygningstype har hatt flere funksjoner. På samme måte som badstua kunne den i kortere perioder bli brukt som bolig for skogfinner i etableringsfasen. Den kunne også bli benyttet som bolig av folk som levde som såkalte «innerster», eller på legd, på gården.

Ria fra Revholtet er en av svært få gjenværende rier i Norge, og dermed en sjelden skogfinsk bygning. Ria har stor kunnskaps-, dokumentasjons- og kildeverdi. Dette forsterkes også gjennom autenticiteten, sjeldenheten og at kulturminnet er i bruk

Bygningen er av stor betydning for den skogfinske befolkningen. Ivaretagelse av den skogfinske bygningsarven betyr mye for skogfinners identitet. Dette er også av stor betydning i nasjonal sammenheng, der sikring av minoriteters kulturminner bidrar til å fortelle hele Norges historie. Bygningen har stor opplevelsesverdi og er tilgjengelig for publikum på museet.

Ria fra Revholtet har vært gjenstand for arkitektoniske og kulturhistoriske undersøkelser fra tidlig på 1900-tallet og er godt dokumentert.

Tilstand og økonomiske konsekvenser av fredning

Bygningen er i moderat god stand, men det er behov for å følge utviklingen av fukt- og råteskader i tømmeret. Det er også en risiko i området for insektangrep på bygningen. Glomdalsmuseet er oppmerksom slik at ikke lav- og sopp etableres. Bygningen har vært tatt ned og laftet opp igjen på museet med nytt tømmer der det var behov. Fundamentet er nytt, og taket er tett. Ut ifra gjeldende Norsk Standard EN – NS 16096:2002 er overordnet tilstandsgrad (TG) vurdert av daværende Hedmark fylkeskommune ved oppstart av fredningssak til å være TG 2.

Riksantikvarens vurdering

Riksantikvaren vurderer at det ikke innebærer vesentlige økonomisk risiko for staten å gjennomføre fredning av ria.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg, eller deler av dem, av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr.1.

Lokalisering, eiendomsforhold og reguleringsmessig status

Ria fra Revholtet inngår som en integrert og vesentlig del av Finnetunet på Glomdalsmuseet. Glomdalsmuseet ligger i Elverum kommune, på vestsida av Glomma.

Eier: Anno Museum, avdeling Glomdalsmuseet.

Museet (og arealet for ria) er regulert til Allmenntilgitt formål i reguleringsplanen Vestad syd fra 1985. Reguleringsplanen er ikke digital.

Forholdet til naturmangfoldloven

Når kulturminneforvaltningen fatter vedtak, skal det samtidig gjøres en vurdering av om dette har innvirkning på naturmangfoldet. Dette følger av lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Lovens §§ 8-12 legges til grunn for vurderingen, jf. § 7.

Fredning omfatter en mindre bygning og ingen grøntstruktur. Det er derfor ikke gjort søk i Artsdatabankens *Artskart* og Miljødirektoratets *Naturbase*.

Bakgrunn for fredningen

Riksantikvaren fikk gjennom Stortingsmelding nr. 16 (2004-2005), *Leve med kulturminner*, i oppdrag å rette opp skjjevheter som fantes på fredningslisten. Varig vernede kulturminner i Norge skal representere landets historie og samfunnsutvikling, og vise både geografisk, sosial, etnisk, næringsmessig og tidsmessig bredde. De nasjonale minoritetenes kulturminner har i liten grad vært representert på fredningslista. Derfor har kulturminnene etter de fem nasjonale minoritetene i Norge vært prioritert i Riksantikvarens *Fredningsstrategi mot 2020*.

I arbeidet med å frede skogfinske kulturminner, er det valgt ut fredningsobjekter som utfyller hverandre og som til sammen fortelle om skogfinnene historie i Norge. Ria inngår i denne helheten. Fredningen av ria er en av flere fredninger knyttet til den skogfinske minoriteten og sikrer vern av skogfinsk bygningsarv og kulturarv.

Utvalget av kulturminner er gjort i samarbeid med regionalforvaltningen og med minoritetsgruppens interesseorganisasjoner.

Redegjørelse for saksgang og innkomne bemerkninger

Melding om oppstart

Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med lov om kulturminner § 22 nr. 1, meddelt eieren Anno museum, avd. Glomdalsmuseet, Elverum kommune, Skogfinske interesser, Norsk Skogfinsk Museum, og kopi til Riksantikvaren, i brev av 09.11.2018. Samtidig ble dette kunngjort i avisene Glåmdalen og Østlendingen. Det har ikke kommet merknader til oppstartsvarselet.

Offentlig ettersyn av forslag om fredning

Fredningsforslaget ble sendt på høring 4.11.2019. Det ble samtidig kunngjort i avisene Glåmdalen og Østlendingen og Norsk lysingblad at fredningsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn i Elverum kommune og i Hedmark fylkeskommune, jf. kml § 22 nr. 2 første ledd. Det ble gitt 6 ukers høringsfrist, det vil si innen 17. 12.2019.

Anno museum svarte på høringen i brev av 11.12.19 og ser det som positivt at bygningens verdi synliggjøres gjennom en fredning.

I henhold til kulturminneloven § 22 nr. 3, skal forslag om fredning legges fram for kommunestyret før vedtak om fredning fattes. Fredningsforslaget ble oversendt Elverum kommune, og formannskapet behandlet saken 28.10.2020, og kommunestyret 18.11.2020. Det enstemmige vedtaket var følgende: «Elverum kommune har ingen bemerkninger til fredningsforslaget, og ser det som positivt at bygningens verdi synliggjøres gjennom en fredning».

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil (etter at klagefrist på vedtaket er utløpt og forutsatt at fredningsvedtaket opprettholdes etter evt. klagerunde) bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Turid Kolstadløyken
Avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Kopi til: Fortidsminneforeningen, Dronningens gate 11, 0152 OSLO/ Skogfinske interesser i Norge, v/Terje Audun Bredvold
Kaptein Dreyers ved 1604, 2283 ÅSNES FINNSKOG/
Fortidsminneforeningen - Hedmark avdeling, c/o Marit Odden
Sverdrups gate 1, 2317 HAMAR/
Elverum kommune, Postboks 403, 2418 ELVERUM/ Norsk Skogfinsk Museum,
Furubergsvegen 42 Svullrya, 2256 GRUE FINNSKOG/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Innlandet fylkeskommune, Postboks 4404 Bedriftssenteret, 2325 HAMAR